

Puig del desconsol (signes de vida)

GERARD HORTA

POESIA

Antoni Marí, *Tríptic des Jondal*.
Obra gràfica d'Antònia Vilà.
ANGLE EDITORIAL.
Manresa, 2003.

Fora de les concepcions distintes de la poesia, són les correspondències entre la creació poètica i els poetes el que permet superar les categoritzacions que, massa sovint, acaben reclent bé la poesia bé el poeta dins calaixos classificatoris mitjançant els quals es pretén esgotar quelcom per definició inesgotable: allò viscut –individualment i col·lectiva– i la seva projecció en l'escriptura poètica. Aquesta experiència cristallitzada en tots els poetes i en tots els corrents poètics, i engendra models creatius fins antagònics. Això té a veure amb la menció que Vicente Valero –prologuista del llibre– fa de Wallace Stevens per introduir l'obra d'Antoni Marí: el matis propugnat des d'aquí concebria que no és pas que la poesia creï mites “per ajudar-nos a viure la nostra vida”, sinó que el mite –generador poètic– s'encarna en les mil cares dels poetes i les seves produccions. La poesia viu a través nostre molt més del que nosaltres vivim a través de la poesia. Si fos a l'inrevés, el món seria millor.

L'eivissenc Antoni Marí –sagista, poeta i narrador–, aplega en aquesta acurada edició d'Angle els poemaris *El preludi* (1979), *Un viatge d'hivern* (1989) i *El desert* (1998). El llibre inclou diversos gravats i il·lustracions d'Antònia Vilà, els quals són d'una delicadesa i mostren una capacitat insinuada magnífiques. *Tríptic des Jondal* apareix, doncs, com la fusió d'un sol poema revelat en tres etapes distintes. Si resulta obvi que el cos és l'eina primigènica de totes les persones –en tots els temps i societats–, no és menys cert que la seva constitució simbòlica, dins la cultura dominant occidental, l'oposaria a la ment (i aquesta, al seu torn, a l'ànima), de la qual cosa es desprèn un fil que enllaça amb una vehemència extrema, no gens amagada, la primera part de l'obra: la manera com el desconsol vertiginós de l'autor en transitar els àmbits de la memòria, el record i l'oblit l'empeny cap a la naturalesa. La naturalesa com a categoria simbòlica i en el seu aflorament físic –es Jondal és el nom d'un puig!– sota les seves múltiples formes: hom pot morir en la naturalesa per renéixer d'ella, seguint Victor Turner; en la veu de Marí, fusió silenciosa per a un renaixement incert.

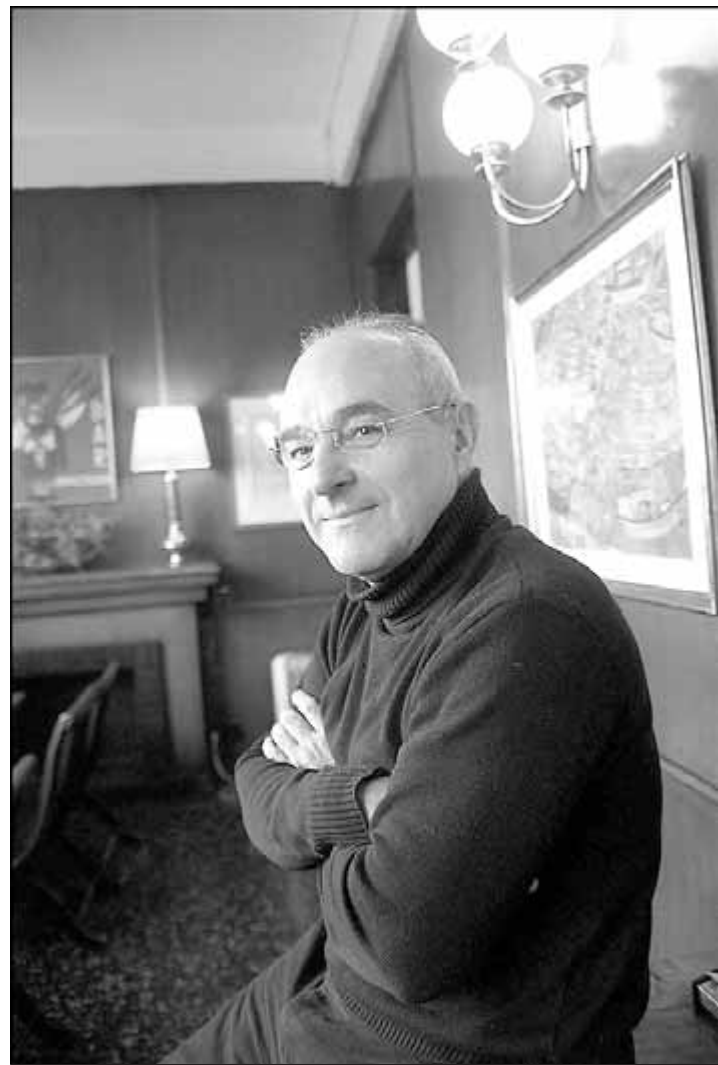
Aquest renaixement es manifestaria en la segona part, d'entrada, com una afirmació de la vida mitjançant el record –vida viscuda, vida en definiti-

va–; i, a continuació, com un acte de comprensió que conduiria a percebre les tenebres estructurals que agermanen el nostre pensament del món amb el món que es reflecteix en nosaltres mateixos en qualitat d'obertura. El pensament no sols com a corrent de la realitat, més encara, el pensament com el camí que necessàriament ha de poder abraçar l'inconegut (tan condemnat a les masmorres del terrible). Què més racional que concebre l'irracional com una esfera més de l'interior humà, com una esclatxa que ens penetra alhora que ens serveix per penetrar el món en la seva amplitud significativa? L'infern poètic de Marí no seria sinó la seva ombra –hivernal, solitària–, desintegrada en l'arquetípic dissolució que implica tota gran davallada.

CAMÍ DE L'EGO AL COR

En aquest punt del trajecte, el lector es preguntaria si el poeta, conscient del descens, travessaria el camí que du de l'ego al cor (postulat per corrents místics racionalistes com la càbala, i també per la psicoanàlisi junguiana), és a dir, l'ombra mateixa. Val a dir que l'agermanament de la mètrica del text amb l'espectre lingüístic s'avenen prou harmònicament amb la intenció de l'autor, demostrant-s'hi una feina densa, pacient, reflexiva.

El capítol amb què es clou el trajecte iniciat 20 anys enrere

ANTONI MARÍ HA REUNIT TRES POEMARIS EN UN SOL VOLUM

JOSEP LOSADA

recupera la noció metafòrica del moviment per mitjà de les imatges físiques de la naturalesa. Remet al moviment del protagonista del viatge, que pel camí es recupera a si mateix a través del record. El reinfantament propi fa referència a les emocions –amb una literalitat que fins ara no s'havia donat al llarg del poema–, i aquestes palesen la potència creadora i devoradora amb què topen al cim del desconsol. Aquest cim no és pas el desert immòbil, és el nucli de la vida: l'erraticitat com a principi. L'aquietament en forma part, i la resolució del

poeta –ambigua respecte a si el cor ha estat destinació d'arribada reeixida– suggereix, malgrat la interrogació dels versos finals, el tarannà fecundador del desert. Depèn d'Antoni Marí el relat futur a través del qual el viatge continuï, potser trencant el cercle. Fins aquí, reflexió intensa, intimíssima, sobre l'univers dinàmic de la mort en l'existència, i sobre la presència de la veu poètica en l'espai i el temps, sota les conjugacions innombrables –som-hi de nou– de memòria, oblit i record. Al capdavall, què si no, sinó signes de vida?

ASSAIG

W.K. Guthrie, *Orfeo y la religión griega*. EDICIONES SIRUELA. Madrid, 2003.

Tinta d'ombres

SUSANNA RAFART

“Dret en el cor de la tenebra”, cantava des del malson Joan Vinyoli. El solc d'Orfeu encega, ve de lluny i fins i tot influència la primitiva iconografia cristiana, però els seus orígens són un misteri. Músic i poeta, inventà la cítara, i el seu cant era màgic, fins al punt de neutralitzar el de les sirenes en el viatge dels argonautes. En una època tardana, es va forjar el mite del seu descens als inferns a la recerca d'Eurídice, i d'aquí que se l'identifiqués com el fundador dels misteris d'Eleusis. La importància de l'orfisme és cabdal perquè va introduir creences noves en la societat grega, sobretot amb la proclamació de la immortalitat de l'ànima i la dualitat cos-ànima en els éssers humans. La idea de l'ànima caiguda en un cos que ja pre-

xisteix i que es reencarnarà més tard sense alliberar-se mai porta a la idea de la purificació en els iniciats. Essencialment, això és el que passà al platonisme.

De text clàssic en els estudis sobre l'orfisme pot qualificar-se la traducció d'un estudi complet i profund dels anys 50. El tema de l'existència real o llegendària d'Orfeu ha fet vessar rius de tinta i ha produït fèrtils i abundoses reflexions que pagaven amb escriure els escassos testimonis objectius que se'n poguessin trobar. Explicar qui és Orfeu, si va existir una secta òrfica i quines influències va tenir en els escrits posteriors, les relacions que mantenia amb altres grups, com per exemple els pitagòrics, i les fonts que se'n conserven són aspectes que Guthrie aborda en el seu treball des d'una sòlida metodologia, cosa que fa que els seus punts de vista encara es llegeixin amb

interès, tenint en compte que, en l'evolució dels estudis en aquells anys, resultava molt difícil destriar allò que era òrfic del que només ho semblava.

El documentadíssim pròleg al text, signat per Larry J. Alderink, i que ens posa al dia de l'erudició sobre l'orfisme, ja ens assenyala amb rigor les virtuts del llibre: Guthrie no es planteja respondre a la idea d'un sol orfisme monolític, de manera que va a la recerca de manifestacions òrfiques, considerant-les d'una manera oberta, no com a testimonis d'una religió, sinó com a exemples d'una actitud dels grecs davant la vida. Cal remarcar també l'apèndix de Jaume Portulas, que actualitza la bibliografia existent, ens posa sobre les pistes d'una visió renovada i diferent d'Orfeu, més com un iniciador de guerrers –els guerrers extàtics

o joves en el procés d'iniciació– en una organització social arcaica, que no pas com un poeta i somniador. El descobriment el 1962 del Papir de Derveni i d'altres objectes confirmen les intuïcions de Guthrie sobre les relacions entre els òrfics i els presocràtics i la indivisió entre religió, filosofia i mite.

ORFEU VA EXISTIR?

Amb les paraules “el famós Orfeu”, extretes del poeta Íbic, del segle VI aC, arrenca Guthrie el seu estudi per donar compte del renom i transcendència d'un personatge del qual tothom n'ha sentit a parlar però de qui no se'n pot afirmar l'existència real. Per a respondre-hi, l'estudiós analitza la naturalesa de l'orfisme i els estímuls que aquest rep. Segons ell, hi haurà existència històrica si les manifestacions

de la seva religió demostren la necessitat de la presència d'un fundador personal. Tot i que els clàssics no van tenir interès a afirmar-ho o negar-ho, és evident, ens recorda Guthrie, que Plató citava els textos que havien d'haver sorgit forçosament d'alguna mà, tal vegada la del falsificador de Pisístrat, segons Aristòtil. Però el seu caràcter individualitzat pels seus trets pacifistes exempts de qualitats guerreres, o el record d'alguns costums a Tràcia podrien convenir a la hipòtesi històrica. Això ens porta a la idea que Orfeu “fou un fundador religiós, i la religió que fundà era una particular mena de religió bàquica”. Guthrie s'inclina a pensar que el caràcter d'Orfeu és de naturalesa apol·línica i que aquells que el seguien abraçaren després els cultes dionisiacs de la primitiva Tràcia. L'estudiós dedica abundosos capítols a definir en què consistia la religió òrfica, les seves pràctiques i les seves relacions amb algunes sectes de la Itàlia del segle VI aC, fins a la seva influència posterior en el món hel·lenístic i les seves implicacions amb el cristianisme.